New Knowledge Journal of Science

Списание за наука „Ново знание"

Academic Publishing House - "Talent"
University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Академично издателство „Талант"
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

http://uard.bg

ANOTHER THING TO THE CONTROL OF THE CURRENCY RISK

Evgeniy Stoyanov

University of Agribusiness and Rural Development – Plovdiv, Bulgaria

Key words:
currency risk
factor system
analysis
control

Abstract

The article is focused on acts of currency risk due to its significant role in the development of the financial function of modern enterprise and development of its trade relations. The disclosure of the nature of this specific type of risk creates conditions to consider the technology of its inspection, to look for indicators for its early diagnosis, and especially to seek alternatives for establishing a mechanism to limit its development and prevention of unacceptable deviations. The defined objective and tasks derived by it prejudge the application of predominantly analytical methods.

ОЩЕ НЕЩО ЗА КОНТРОЛА НА ВАЛУТНИЯ РИСК

Евгений Стоянов

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Ключови думи:
валутен риск
факторна система
анализ, контрол

Резюме

Статията е фокусирана върху проявите на валутния риск поради неговата съществена роля в развитието на финансовата функция на съвременното предприятие и развитието на търговските му отношения. Разкриването на същността на този специфичен вид риск създава условия да се разгледа технологията на неговата проверка, да се потърсят индикатори за неговото ранно диагностициране, и най-вече да се потърсят алтернативи за създаване на механизъм за ограничаване на неговото развитие и превенция срещу недопустими отклонения. Дефинираната цел и задачите, произтичащи от нея, предопределят приложението преимуществено на аналитични методи.

Същността на понятието валутен риск може да бъде обяснена като вероятност да възникнат загуби в предприятието поради настъпили изменения в балансовите или извънбалансовите позиции, номинирани в чуждестранна валута вследствие на промяна в курса на чуждестранната валута. Вероятността от такъв риск и силата на неговото влияние могат да бъдат определени на базата на установено несъответствие между размера на активите и задълженията, отразени в съответната чуждестранна валута. В този си вид валутният риск като цяло се възприема и като балансов риск.

Като цяло особено чувствителни към валутен риск са предприятията с приоритети на външнотърговската си реализация и тези, чиито предмет на дейност, е свързан с търговията на финансови ресурси и активи, каквито са банките и други финансови и банкоподобни институции. Ориентировъчно в анализа на валутен риск е нужно да се намерят достатъчно доказателства, че самото предприятие може да контролира своята

вътрешна среда и влиянието на външни фактори, така че да минимизира вероятността от възникване на загуби поради настъпили промени в курсовете на конкретна валута, възприемана и тълкувана като функционална валута[1]. Възможността да се оцени адекватността в управлението на този тип риск е обоснована от това, че дори при банките не са много дейностите, които могат да причинят толкова значими загуби, и то в кратки срокове, като операции с чуждестранна валута и скъпоценни метали, които не подлежат на хеджиране[2].

Основните предпоставки за наличие и задълбочаване на валутния риск са свързани с развитие на определени условия, засягащи самото предприятие, но произтичащи от промени в развитието на държавния валутен монопол и регулирането на прилагания валутен режим.

На първо място това е наличието на открити валутни позиции, предопределени като резултати от реално несъответствие между нуждите и задълженията, деноминирани в чуждестранна валута.

На второ място могат да бъдат посочени регистрирани промени в курсовете на чуждестранната валута, последвани от обезценяване на вложенията в чуждестранна валута, вследствие на непредвидените съществени колебания в обменния курс.

В зависимост от характера и причините за изменения валутните, и по-конкретно курсовалутните рискове, могат да бъдат класифицирани по следния начин:

А) Текущ валутен риск;

Б) Риск от девалвация на валута;

В) Риск от промени в системата на валутно регулиране[3].

Краткият преглед на причините, поради които се проявява валутният риск и спецификата на неговата същност, създава условия да се разгледа и практиката, прилагана при неговото оценяване. Тук е редно да се отбележи, че въпреки че в сферата на банки и финанси се ползва терминът „оценяване“, по-коректно е може би в известен смисъл той да бъде комбиниран с термина „измерване“, т.е. да стане измерване и оценяване. Изказаното мнение е породено единствено и само от желание за достигане на по-високо ниво на обективност, защото все пак, когато прецизно се измерва, по-лесно и резултатно се управлява и контролира.

Целта на оценъчната процедура е обоснована от създаване на относително независима и максимално обективна оценка за адекватността на функциониращата система за вътрешен контрол в предприятието над операции, съпътствани от възникване на валутен риск и като цяло с изграждане на реална представа за присъщите и допустими нива на валутен риск.

Фиксираната цел на процедурата доказват типичната одитна същност на това специфично контролно мероприятие[4]. Основанията за изказаното твърдение са две:

Първо - създаване на независима и обективна оценка за състояние и настоящи нива;

Второ - анализ на работата и ефективността на системата за вътрешен контрол.

Задачите, които реализира контролното мероприятие, са няколко и са ангажирани с:

Първо - поетапен анализ на системата за управление и контрол на валутния риск;

Второ - контрол върху реалните нива на валутен риск и възможностите за регулиране.

Значимостта на фактора „валутен риск” в работата на субектите от съвременната икономическа система предопределят в прилаганите методики по оценяване да се вземат под внимание и да присъстват операции по:

I. Измерване и оценяване на способността на предприятието да провежда валутни операции в такива мащаби, които осигуряват оптимална ефективност на процеса по управление и контрол на валутния риск при обективно съблюдаване на променящите се валутни позиции.

II. Приложението на подходящия инструментариум (включително хеджиране за банкоподобни предприятия).

III. Мониторинг на откритите валутни позиции на предприятието при наличие на валутен риск и постоянен анализ на резултатите, регистрирани при валутно-финансови операции.

IV. Анализ на влиянието на валутния риск върху капиталовата структура на предприятието.

V. Проверка за съответствие между разчета от нормативи за откритите валутни позиции при наличие на допустими нива на валутен риск и реални резултати.

Процесът по идентификация, анализ и оценка на валутния риск доказва, че постигането на реална представа и създаването на възможности за добро управление и ефективен контрол, са възможни при условие, че около валутния риск нарочно се инициира и сработи факторна система.

Под факторна система в икономическия анализ и в специализираната литература[5] е заложено разбирането, че това е обособената съвкупност от показатели, където всеки отразява определени страни и измерва конкретни параметри на

[1] Уайнър, Е., Сенчестият пазар, НСМ Медия, С., 2011, стр. 11.

[2] Madura, J., International Financial Management 9-th Edition, South-Western \ Cengage Learning, 2008, p. 62.

[3] Към тези промени спадат: преход от фиксиран валутен курс към плаващ, фиксирането на курса на определена валута към друга или към валутен портфейл и/или преход към прилагане/ отказ от употребата на пазарни механизми за регулиране на валутните курсове. Стоянов, Евг., Няколко въпроса на валутния контрол, Флат, Бургас, 2013, стр. 117.

[4] Shapiro, A., Multinational Financial management 5-th Edition, PHInc., 1996, p. 816-818.

[5] Стоянов, Евг., Теория на финансово-стопанския анализ, Либра скорп, Бургас, 2013, стр. 44.

стопанската дейност. Изучаването, анализът и тематичната интерпретация на системата от показатели се осъществява въз основа на предварителна класификация и условно групиране на показателите по отделни принципи и особености.

Факторите, които оказват влияние върху проявата и развитието на валутния риск, могат да бъдат разгледани в няколко основни области.

На първо място това са нуждите и задълженията на едно предприятие от и в чуждестранна валута. Аналитични обекти в тази сфера биват:

- структура на нуждите и задълженията в чуждестранна валута по видове;
- структура на нуждите и задълженията към клиенти и доставчици;
- структура на активи и пасиви в чуждестранна валута съобразно сроковете;
- структура на нуждите и задълженията съобразно фактическото финансово състояние и откритите валутни позиции.

На второ място може би е редно да бъде отчетен рискът от девалвация на националната валута. По този повод се наблюдават две основни, така наречени „чувствителни" зони:

- влиянието на девалвацията на националната валута върху кредитните ангажименти;
- влиянието на девалвацията на националната валута върху стойността на депозитите.

На следващо място е редно вниманието да се фокусира върху структурата на реализираните финансови операции, съответно в посока на:

- дял на валутните сделки в целия обем на сделки;
- динамика в развитието на валутните сделки;
- структура на валутните ангажименти по обслужване на активи.

На последно място могат да бъдат разгледани финансовите резултати от всички валутно-финансови операции, като структура, динамика, ефективност и тенденции на развитие.

Формирането на окончателна оценка за ефективното управление и контрол върху валутния риск може да бъде извършено по два начина.

Първо. Като контролно мероприятие с подчертано одитен характер, оценката по този въпрос може да бъде част от одитния доклад, обосноваващ одитна заверка на финансовите отчети за конкретния период и оповестен публично[6].

Второ. В чисто теоретичен план може да се определи с помощта на метрифициране, т.е. като се въведе в употреба интегриран показател.

За определяне на интегрирания показател може да се каже, че неговата задача е да измерва комплексно ефективността на системата за управление на валутния риск и функционалното състояние на вътрешния контрол. В тази специализирана проверка се създават и ползват определени типове оценки, съобразени с:

1) Оценка на нивото на валутен риск;
2) Оценка на качеството в управлението на валутния риск;
3) Оценка на адекватността на вътрешния контрол при реализацията на операции при наличие на валутен риск;
4) Оценка на ефективността на системата за вътрешен контрол.

При структуриране на бал от споменатите оценки се прилагат няколко категории на оценяване. Съответно самият интегриран показател отразява съотношението на реалния бал към максималния бал на всички контролни процедури. По повод на второто, чисто теоретично предложение, водещи специалисти, анализирали неговия потенциал и ефективно приложение, считат, че все още теорията и практиката не са достигнали желаната плътност на взаимодействие[7].

Написаното по повод на фактора „валутен риск" създава възможност да се формира заключението, че неговото подробно изучаване е единствената алтернатива за прецизно измерване. По този начин не само се създават условия за добро управление и резултатен контрол, но най-вече се структурира реална, социално-икономическа среда за неговото по-адекватно прогнозиране и игнориране на катастрофични последици от епизодичните му прояви и себично поведение.

Литература

1. Стоянов, Евг., Няколко въпроса на валутния контрол, Флат, Бургас, 2013.
2. Стоянов, Евг., Теория на финансово-стопанския анализ, Либра скорп, Бургас, 2013.
3. Уайнър, Е., Сенчестият пазар, НСМ Медия, С., 2011.
4. Экономическая безопасность: производство, финансы, банки, М, Финстатинформ, 1998.
5. Madura, J., International Financial Management 9-th Edition, South-Western \ Cengage Learning, 2008.
6. Melecky, M., A Cross-Country Analysis of Public Debt Management Strategies. The World Bank, Banking and Debt Management Department, VII 2007.
7. Shapiro, A., Multinational Financial management 5-th Edition, PHInc., 1996, p. 816-818.

[6] Экономическая безопасность: производство, финансы, банки, М, Финстатинформ, 1998, с. 42.

[7] Melecky, M., A Cross-Country Analysis of Public Debt Management Strategies. The World Bank, Banking and Debt Management Department, VII 2007, p. 9.